

Zhrnutie obsahu videa „Štádiá Alzheimerovej choroby“

Toto video opisuje **7 štádií demencie Alzheimerovho typu** podľa profesora psychiatrie **Dr. Barryho Reisberga** a koncepciu **retrogenézy**. Aký je jeho prínos pre Vás?

Lepšie porozumiete ochoreniu a najmä jeho priebehu. Budete lepšie rozumieť svojim klientom a budete im vedieť poskytnúť lepšiu starostlivosť. Budete vedieť lepšie prispôbiť cvičenia a hry priebehu ochorenia v závislosti od jeho štádia, opatrované osoby budú menej frustrované a tieto znalosti vám poskytnú aj väčšiu istotu. Uľahčí vám to každodennú prácu. Vhodnými intervenciami (pozrite si aj naše videá „Tréning...“) možno progresiu ochorenia mierne spomaliť.

Retrogenéza:

Svoje schopnosti a zručnosti si počas života budujeme v určitom poradí. Napr. **chodiť sa naučíme skôr** ako sa naučíme chodiť na toaletu (**kontrola močenia/vyprázdňovania**). Retrogenéza hovorí, že pri demencii strácame tieto schopnosti (aspoň väčšinu z nich) v opačnom poradí.

7 štádií FAST (Functional Assessment Staging - škála na hodnotenie funkčnosti)

Opisuje, ktoré funkcie sú v ktorom štádiu ešte možné, resp. v ktorom štádiu sa objavujú ktoré typické príznaky.

1. štádium:

Nedokáže ho rozpoznať ani postihnutá osoba, ani jej okolie - typické ložiská však môžu byť v mozgu prítomné **už 30 rokov PRED vypuknutím Alzheimerovej choroby** možno dokonca až 50 rokov pred ním) - tie však nepredstavujú žiadnu poruchu.

2. štádium:

SCI (subjective cognitive impairment = subjektívna kognitívna porucha)

Môže začať **15 rokov pred ochorením**, IBA postihnuté osoby pociťujú mierne zhoršenie: Nesprávne umiestňovanie predmetov, zabúdanie rôznych vecí, opatrovatel' si to však nevšimne...

3. štádium:

MCI (mild cognitive impairment = mierna kognitívna porucha)

Teraz si už aj **ostatní** môžu všimnúť neustále **problémy** so sústredením, neschopnosť nájsť predmety, počiatočnú neistotu najmä v neznámom prostredí, chyby v práci, **problémy s hľadáním slov...**

Tieto príznaky sa môžu objaviť už **7 rokov PRED 4. štádiom**.

Postihnuté osoby sa o seba ešte dokážu dobre postarať a ich samostatnosť by sa dala prirovnať k mladým ľuďom vo **veku 13 - 19 rokov**. Chyby a **deficity** však zvyčajne zostávajú pred **ostatnými väčšinou skryté**, pretože ak niekomu nenapadne slovo „vidlička“, môže namiesto neho povedať „príbor“ a nikto si ani nevšimne, že táto osoba má problém s hľadáním tých správnych slov.

V 1. až 3. štádiu ešte nie je Alzheimerova choroba diagnostikovaná.

4. štádium:

Nasledujúci klip má ukázať, ako sa napríklad môže prejavovať 4. štádium...

Situácia klip pre 4. štádium:

Manželský pár Fritz (86) a Christine (83) žijúci doma. V tejto epizóde je pán Fritz často zmätený. Jeho manželka si myslí, že je len občas nepozorný. Nechce vidieť, že by to už mohli byť príznaky miernej demencie. Taktiež mu zakaždým vyčíta, keď sa jeho choroba prejaví. On sa to snaží skrývať. Práve absolvoval pedikúru (pani Hannelore mu prišla urobiť pedikúru domov) a chcel by zaplatiť.

Obsah klipu pre 4. štádium:

Ako je opísané v uvedenej situácii, pán Fritz má po pedikúre zaplatiť.

„Čo som dlžný?“ pýta sa. Pani Hannelore: „42 eur“ Podá jej 100 eur a povie: „To je v poriadku.“ (ako sa hovorí pri dávaní prepitného...)

Pani Christine zdesene vykrikuje: „Zbláznil si sa?“

Analýza klipu pre 4. štádium:

Pán Fritz hľadá peniaze v svojej peňaženke. Očividne **vie**, že je zvykom dávať nejaké **prepitné**. **Ale koľko by to malo byť?** Pravdepodobne už počas hľadania peňazí premýšľa, koľko má dať... Mal by však vedieť, že zvyčajne sa dáva prepitné len niekoľko eur. Možno by mohol dať 45 eur. Možno **nevedel nájsť tie správne bankovky**: Napríklad 2 x 20 plus nejaké drobné...

Preto často len pohľadá bankovku, ktorá sa mu zdá dostatočne veľká, a potom povie, že je to v poriadku, že zvyšok je prepitné. Tak **sa nemusí priznať**, že má **problémy s počítaním** alebo výberom správnych bankoviek. Jeho manželka stále nechce pochopiť, že práve toto je príznakom jeho choroby a vyčíta mu to.

Opis 4. štádia: Ide o **miernu demenciu**. Od tohto štádia je možné **ochorenie diagnostikovať**. Trvá **približne 2 roky**. Samostatnosť u týchto osôb by sa dala prirovnať k **8 - 12-ročným deťom**. Ak by takáto osoba žila sama, zvyčajne je to ešte možné, ale už to v sebe skrýva mnoho nebezpečenstiev.

Krátkodobá pamäť je výrazne narušená, čoskoro sa zhoršuje aj koncentrácia. Manipulácia s nebezpečnými zariadeniami môže byť problematická, účty zostávajú nezaplatené, narábanie s peniazmi je vo všeobecnosti náročné (pozri náš klip), zložitejšie úlohy už nie sú zvládnuteľné, orientácia na neznámych miestach je sotva možná.

5. štádium:

Nasledujúci klip má ukázať, ako sa napríklad môže prejavovať 5. štádium...

Situácia klipu pre 5. štádium:

Manželský pár Fritz (86) a Christine (83) žijúci doma. V tejto epizóde je pán Fritz veľmi zmätený. Jeho manželka si myslí, že je to len vekom. Nechce vidieť, že sú to už príznaky stredne ťažkej demencie. Často mu robí výčitky.

Obsah klipu pre 5. štádium:

Manželia sedia za stolom a listujú si v časopisoch. Pani Christine vstane a povie, že sa ide teraz prichystať do kúpeľne... Pre ňu je úplne jasné, o čo ide, na ČO sa chce prichystať. Ved' oslavujú päťdesiate narodeniny svojej dcéry. Je úplne jasné, že to musí vedieť aj ON. Tak ho trochu poženie, aby aj on konečne niečo urobil. Je však bezradný. Úplne zabudol na túto oslavu a pýta sa, čo má robiť. Jeho manželka netrpezlivo odpovedá: „Hlavne sa poriadne obleč! Oslavujeme predsa Lisinu päťdesiatku!“ Nato vstane a ide sa prezliecť. Ale AKO? Oblečie si starú pracovnú bundu. Keď sa pani Christine vráti, spýta sa, či je už pekne oblečený, a on na to: „Áno, som.“ Pozrie sa naňho a vyčítavo povie: „To si si musel obliecť túto starú handru...?“

Analýza klipu pre 5. štádium:

Pán Fritz sa už nedokáže sám obliecť primerane situácii.

Opis 5. štádia: Ide o **stredne ťažkú demenciu**. Od tohto štádia by postihnutá osoba už **NEMALA žiť sama**. Samostatnosť u týchto osôb by sa dala prirovnať k **detom** vo veku **5 - 7 rokov**. Toto štádium **trvá** v priemere asi **1,5 roka**. Osoby v tomto štádiu často nosia každý deň to isté oblečenie, už sa nedokážu obliecť primerane situácii (pozri klip vyššie), v zime chodia napr. nakupovať v pyžame atď. Často veľmi zanedbávajú osobnú hygienu. Veľmi výrazne sa u nich prejavuje zmätenosť v súvislosti s miestom a časom. Čoraz viac sa z pamäti vytrácajú miesta alebo názvy a mená.

6. štádium:

Nasledujúci klip má ukázať, ako sa napríklad môže prejavovať 6. štádium...

Situácia klip pre 6. štádium:

Manželský pár Fritz (86) a Christine (83) žijúci doma. V tejto epizóde je pán Fritz veľmi zmätený. Jeho manželka mu pomáha s mnohými každodennými úkonmi. Napríklad pri obliekaní. Väčšinou to však chce robiť sám. Je pri tom podľa neho príliš rýchla, čo naňho pôsobí stresujúco.

Obsah klipu pre 6. štádium:

Pán Fritz si práve sám obliekol košeľu. Niektoré gombíky sa mu podarilo zapnúť správne, niektoré zase zle...

Potom ho vidíme vychádzať z izby s dvoma rôznymi topánkami.

Analýza klipu pre 6. štádium:

Pán Fritz sa už **nedokáže obliecť** sám. Často nemá správne zapnuté gombíky, niekedy si obuje topánky z dvoch rôznych párov - ak sa mu ešte vôbec podarí samému obuť, pretože si už väčšinou nedokáže zaviazať šnúry na topánkach. Niektoré postihnuté osoby si dávajú nohy do nesprávnej nohavice alebo ruky do nesprávneho rukáva, nedokážu už rozopnúť alebo zapnúť zips atď.

Opis 6. štádia: Ide o **ťažkú demenciu**, ktorá trvá približne **2,5 roka**. Postihnuté osoby potrebujú nepretržitú opatrovateľskú starostlivosť. Ich samostatnosť možno prirovnať k **malému dieťaťu**. Nie sú schopné samey sa obliecť, umyť ani osprchovať. Väčšinou nie sú schopné si ani nastaviť teplotu vody. Príliš náročným sa pre nich stáva splachovanie toalety a často už nedokážu používať

ani zásobník toaletného papiera na toalete. To môže mať za následok nepríjemné znečistenie. V tomto štádiu dochádza aj k inkontinencii moču a stolice. Postihnuté osoby už môžu mať problém orientovať sa vo vlastnej domácnosti, často nespoznávajú najbližších príbuzných. Často je narušený rytmus deň/noc.

7. štádium:

Nepripravili sme k nemu žiadny klip.

Opis 7. štádia: Ide o **veľmi ťažkú demenciu**, ktorá môže trvať **7 rokov** alebo aj dlhšie. Osoby v tomto štádiu potrebujú **nepretržitú asistenciu a starostlivosť**. Zvyčajne dokážu ešte povedať niekoľko slov, ktorých počet sa neskôr môže zredukovať na jedno jediné slovo.

Postihnuté osoby nedokážu chodiť a neskôr ani samostatne sedieť. Vytráca sa u nich aj smiech. Neskôr už nedokážu ani udržať hlavu vo vzpriamenej polohe, pretože ovládanie príslušných svalov už nefunguje. Nakoniec zostávajú už len tie najjednoduchšie sacie a úchopové reflexy.

Ponaučenia:

Pozorujte, ktoré úlohy už nie je možné vykonávať. Spočiatku niektoré veci často nie je možné vykonávať len výnimočne, pretože **strata kompetencií** podlieha aj **výkyvom** (v závislosti od rozpoloženia, nálady atď.)

Snažte sa tieto osoby **povzbudiť**, aby **vykonávali určité úlohy čo možno najdlhšie** - aj keď to robia nesprávne. Nepoukazujte na deficity, vyzdvihnite to, čo ešte funguje. Ak spozorujete príznaky, ktoré dokážete priradiť k určitým štádiám, osoby majú byť vždy **zaradené do štádia vyššieho stupňa**. Ak teda niekto vykazuje typické príznaky 4. štádia, ale nedokáže sa obliecť primerane danej situácii, táto osoba spadá do 5. štádia (preto sa neriad'te „priemernou hodnotou“...).

Skúste sa **opýtať**, aké **skóre MMSE** niekto má, a pomocou grafiky uvedenej vo videu „Formy demencie“ určte, **ktoré úlohy** môžete postihnutej osobe ešte **zverit**. Z toho tiež môžete vyvodit', ktoré tréningy sú ešte užitočné.

Odporúčaná literatúra:

Vyhľadajte si na internete „Štádiá Alzheimerovej choroby“ alebo „Barry Reisberg“, alebo „Štádiá demencie“

Pozrite si aj naše video „Tréning...“

Pozrite si aj naše video „Psychosociálne intervencie“

Pozrite si aj naše video „Formy demencie“